

І. Д. Коцан

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри теорії та історії держави і права факультету №1

Харківського національного університету внутрішніх справ.

До історії протидії міліції Харківщини майновим злочинам в 20-ті роки XX ст.

Як наслідок розвитку державності, набирали ходи процеси реформування організаційно-правової діяльності, збагачувались методи роботи, конкретизувалась сфера дій міліції.

З осені 1921 р. одним із найбільш поширених злочинів у Харкові стає збройний напад на громадян. Щоночі грабіжники роздягали до 50 перехожих. Вся міська міліція була переведена на бойове положення, часто проводилися нічні облави й обходи, причому особлива увага приділялася міським околицям. У ніч на 15 грудня працівникам міліції 12 району вдалося напасти на слід бандитів, що тероризували громадян на Ващенківській леваді, Іванівці і на шосе, що веде на Дергачі. Дозори міліції оточили банду, у якій було до 20 кримінальників. Намагаючись схритися, грабіжники вступили з міліцією в перестрілку, але були затримані. Як з'ясувалося, бандити учинили багато збройних нападів. Тільки в ніч на 9 грудня вони вчинили розбійні напади на Ващенківській леваді на 15 осіб.[1, с.31]

У боротьбі зі злочинністю міліція спиралася на допомогу громадськості. 13 вересня 1921 р. у наказі управління Харківської губернської міліції приводилася копія звернення Головміліції до всіх громадян УСРР. Всім громадянам, що мешкають на території УСРР, пропонувалося про всі події карного характеру, як: убивства, розбої, грабежі, крадіжки і інші злочини, - доводити до відома кримінально-пошукової міліції по можливості відразу ж по вчиненні злочину. Кримінально-пошукова міліція тепер була заснована на всій території УСРР при кожному

губернському, повітовому, районному, лінійному й обласному управлінні радянської робітничо-селянської міліції. В усіх управліннях на той час були представники кримінально-розшукової міліції.[2]

Значної шкоди народному господарству завдавало розкрадання державного майна. У структурі злочинності майнові злочини, крадіжки складали майже 90% усіх злочинів в Україні.

У 1921-1922 рр. розміри збитків від цього злочину склали біля 150 млн. рублів золотом, що перевищило вкладення в розвиток важкої промисловості. Під впливом пожвавлення економічного життя з'явилися такі нові злочини, як укладення збиткових для держави договорів, повідомлення фальсифікованих зведень при реєстрації торгово-промислових підприємств та інш. На міліцію були покладені обов'язки по припиненню зловживань при заготівлі і вивезенні лісу, вантажів із цінним устаткуванням, охорона залізничних перевезень.[3, с. 31]

У 1920 р. по місту Харкову було зареєстровано 3261 злочин майнового характеру. З них розкрито 1101 злочин на суму 65792839 рублів. За цей же період по всіх повітах Харківської губернії зареєстровано 1649 майнових злочинів, із них було розкрито 874 злочини на суму 16349500 рублів, 636 злочинців було затримано.[4]

Поряд зі злочинами проти особистого майна громадян відбувалося усе більше крадіжок із розподільників і магазинів. Влітку 1921 р. Харківський губвиконком прийняв рішення перевести міліцію на казармовий стан і доукомплектувати за рахунок розформованих червоноармійських частин. Такі рішення диктувалися ускладненою оперативною обстановкою. Тільки в лютому 1921 р. у Харкові було пограбовано 24 склади і розподільники, а в ніч на 28 лютого здійснено три пограбування, причому район злочину був оточений бандитами і здійснення злочину відбувалося під їх охороною. Для надання допомоги міським районам міліції в боротьбі з бандитизмом при управлінні міліції Харкова було організовано постійний летючий загін із 25

кінних міліціонерів, що оперативно виїжджав на місця скоєння злочинів.[1, с.31]

Поряд із розкраданням державного майна відбувалися збройні напади на квартири громадян.

Уявлення про масштаби діяльності міліції Харківської губернії за період від 1-го жовтня 1922 р. по 1 жовтня 1923 р. надає звіт Харківського губвиконкому 8-му губернському з'їзду Рад. Всього у звітному році міліцією виявлено злочинів: по місту Харкову 13099, із них розкрито 9882; по округах 10116, із них розкрито 7158.

Від заявлених злочинів 1-го та 2-го ступенів внаслідок роботи губернського розшуку протягом року було розкрито 41%. Усього було заявлено злочинів по губернії 8376, із них по місту Харкову 4494; розкрито по губернії 3495, із них по місту Харкову 1626. Ці злочини носили майновий характер.

Влітку 1924 р. на харківських ринках з'явилися у вжитку фальшиві срібні монети карбованцевої гідності за зовнішнім виглядом цілком подібні до дійсних. Після тривалої оперативної розробки міським розшуком були виявлені як виготовлювач, так і збувальники фальшивих монет. З'ясувалося, що виготовленням фальшивих монет зайнявся "спец" з цієї справи якийсь А. П. Сергєєв, що вже притягувався до відповідальності в справі групи фальшивомонетників у 1920 році. Зразки сфабрикованих монет виявилися настільки задовільними, що на товар відразу ж знайшлося декілька покупців, які погодилися збувати монети вроздріб на комісійних умовах, тобто за обумовлений відсоток. Сергєєв уже розпочав заготовлювати матеріали для фабрикації червінців, але був заарештований працівниками міськрозшуку, як і всі співучасники злочину.[5, с.1]

Працівники міліції, спираючись на громадськість, вели цілеспрямовану роботу з профілактики злочинів. Для попередження зазіхань на особисту власність громадян міліція неодноразово зверталася через газету зі

спеціальними матеріалами, попереджувала населення про появу ворожок і фармазонщиків.

Так, у грудні 1921 р. управління Харківського губернського розшуку звернулося до громадян з оголошенням про те, що останнім часом по місту Харкову набуло розвитку шахрайство за назвою "фармазонство". Злочинні особи, прибігаючи до різноманітних хитрих викрутів, продавали під виглядом цінних речей різні фальсифікати, наприклад, замість діамантів - дешеві прості камінці, замість золотих речей - речі позолочені з фальшивою пробою і т.п. Відзначалося, що жертвами цих махінацій є звичайні простаки з числа селян і робітників, що не розуміються на оцінці ювелірних виробів і спокушуються легко на дешевизну. На базарах, у кінотеатрах і інших людних місцях набуло поширення кишенькове злодійство. Попереджаючи громадян про необхідність бути обережними, не попадатися на гачок фармазонщиків і остерігатися злодіїв, Харгуброзшук закликав громадян допомагати йому в справі боротьби з цими злочинами. Про всіх підозрілих осіб необхідно було своєчасно повідомляти агентам карного розшуку або загальній міліції.

Завдяки ефективній роботі працівників органів внутрішніх справ, а також на фоні загального поліпшення життя в середині 20-х рр. кількість майнових злочинів значно скоротилася.

Список використаних джерел

1. Курило С. Г. Жизни своей не щадя. Из истории милиции Харьковщины. – Х. : Прапор, 1987. – 295 с.
2. Державний архів Харківської області (Держархів Харківської обл.), ф. Р-563, оп.1, спр.38-а, арк.77.
3. Історія органів внутрішніх справ. Частина II (XX століття). Навчальні матеріали до спецкурсу. За ред. Зайцева Л. О. – Харків: Університет внутрішніх справ, 1999.-154 с.
4. Держархів Харківської обл., ф. Р-203, оп. 1, спр.325, арк.11.
5. "Коммунист"(Харьков), №158, 12 июля 1923 г.